

Asesu'r Effaith ar Iechyd (HIA): Grwpiau Poblogaeth a Phenderfynyddion Ehangach Iechyd a Llesiant

Dylid defnyddio'r adnodd hwn yn ystod camau Sgrinio ac Arfarnu Tystiolaeth HIA er mwyn nodi'r penderfynyddion ehangach, a'r grwpiau poblogaeth y gallai polisi/prosiect/cynnig effeithio arnynt. Dim ond canllaw yw'r adnodd hwn ac nid yw'n gynhwysfawr. Er gwybodaeth hefyd, cydnabyddir y gall y derminoleg newid dros amser.

Grwpiau Poblogaeth:

Mae rhai grwpiau o'r boblogaeth yn fwy agored i ddioddef anghydraddoldebau iechyd. Mewn HIA, mae sensitifrwydd i effeithiau-boed yn gadarnhaol neu negyddol-yn dibynnu ar nodweddion y boblogaeth leol, y cyd-destun a natur y cynnig. Gallai fod yn briodol canolbwyntio ar grwpiau sydd ag amryw o anafanteision.

Grwpiau Rhyw/Rhywedd

- Benyw
- Gwryw
- Trawsryweddol
- Anneuaidd
- Arall (nodwch)

Grwpiau oedran (Gellir nodi ystod oedran ar gyfer ystyriaeth arbennig)

- Blynnyddoedd cynnar (gan gynnwys beichiogrwydd a babanod hyd at 2 oed)
- Plant a phobl ifanc
- Oedolion o oedran gweithio
- Pobl hŷn

Grwpiau cyflogaeth / incwm

- Economaidd weithgar
- Economaidd anweithgar
- Pobl ar incwm isel
- Pobl ar gcontractau dros dro neu dim oriau
- Pobl nad ydynt yn gallu gweithio oherwydd salwch
- Di-waith/heb waith
- Gwirfoddolwyr
- Pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant (NEET)

Grwpiau y mae risg uwch iddynt wynebu gwahaniaethu neu anfantais gymdeithasol arall

- Gofalwyr
- Lleiafrifoedd ethnig (nodwch)
- Cyn-droseddwy
- Sipsiwn, Roma a Theithwyr
- Digartref neu heb gartref sefydlog
- Iaith/diwylliant (nodwch)
- Teuluoedd rhiant unigol
- Plant sy'n derbyn gofal neu'r rheini sy'n gadael gofal
- Troseddwy
- Pobl â chyflyrau iechyd hirdymor
- Pobl â chyflyrau iechyd meddwl
- Pobl ag anabledau/anawsterau corfforol, synhwyrdd neu ddysgu
- Grwpiau ffoaduriaid a cheiswyr lloches
- Grwpiau crefyddol (nodwch)
- Gweithwyr rhyw
- Grwpiau cyfeiriadedd rhywiol
- Cyn-filwyr neu staff milwrol

Grwpiau a/neu leoliadau daearyddol

- Pobl mewn lleoliadau allweddol: mannau gweithio/ysgolion/ysbytai/cartrefi gofal/carchardai
- Pobl sy'n byw mewn ardaloedd sy'n arddangos dangosyddion economaidd a/neu iechyd gwael
- Pobl sy'n byw mewn ardaloedd trefol neu wledig
- Pobl sy'n byw mewn ardaloedd ynysig neu wedi'u gorboblogi
- Pobl nad ydynt yn gallu cael mynediad at wasanaethau a chyfleusterau

Penderfynyddion Ehangach Iechyd a Llesiant:

1. Ymddygiad sy'n effeithio ar iechyd

- Deiet / maeth / bwydo babanod
- Gweithgaredd corfforol
- Ymddygiad caethiwus/cymryd risgiau (gamblo, camddefnyddio sylweddau, fepio, smygu, alcohol)
- Defnyddio meddyginiaeth heb bresgripsiwn, a chamddefnyddio meddyginiaeth ar bresgripsiwn.
- Gweithgaredd rhywiol
- Patrymau cysgu
- Defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol

2. Amodau cymdeithasol a chymunedol sy'n effeithio ar iechyd

- Profiadau niweidiol yn ystod plentyndod
- Ymddygiad gwrthgymdeithasol
- Grym a dylanwad y dinesydd
- Cydlynad cymunedol, hunaniaeth, balchder lleol a gwytnwch
- Dadleoli
- Perthnasoedd teuluol a pherthnasoedd â chyfoedion
- Iaith
- Ethos diwylliannol ac ysbrydol
- Natur gymdogol
- Mathau eraill o allgáu cymdeithasol h.y. digartrefedd, carchariad
- Magu plant ac ymlyniad baban (cysylltiad agos cynnar rhwng baban a'r prif ddarparwr gofal)
- Pwysau gan gyfoedion
- Hiliaeth
- Ymdeimlad o berthyn
- Ynysigrwydd/unigedd cymdeithasol
- Cyfalaf, cefnogaeth a rhwydweithiau cymdeithasol
- Gwirfoddoli
- Trais ac aflonyddu

3. Iechyd a Llesiant Meddyliol

A allai fod effeithiau posibl ar:

- Lesiant emosiynol, bodlonrwydd â bywyd neu wytnwch?
- Ymdeimlad o reolaeth?
- Teimlo'n werth chweil, yn cael eu gwerthfawrogi neu ag ymdeimlad o ddiben?
- Ansicrwydd neu orbryder?
- Teimlo'n ddiogel?
- Cymryd rhan mewn bywyd cymunedol ac economaidd?

4. Amodau byw ac amgylcheddol sy'n effeithio ar iechyd

- Ansawdd yr aer
- Apêl ardal
- Diogelwch cymunedol
- Mynediad, argaeledd ac ansawdd mannau gwyrdd a glas, a naturiol
- Ansawdd, deiliadaeth a gwytnwch tai
- Yr amgylchedd dan do
- Iechyd a diogelwch h.y. cwympiadau, diogelwch y cartref, diogelwch mannau cyhoeddus
- Llygredd golau
- Sŵn
- Ansawdd a diogelwch mannau chwarae (ffurfiol ac anffurfiol)
- Diogelwch ffyrdd
- Arogleuon
- Trosglwyddiad clefydau trosglwyddadwy
- Amgylchedd trefol/gwledig adeiledig a dyluniad cymdogaethau
- Gwaredu gwastraff, ailgylchu a thipio anghyfreithlon
- Ansawdd y dŵr h.y. dŵr y môr

5. Amodau economaidd sy'n effeithio ar iechyd

- Anweithgarwch economaidd
- Lefelau incwm
- Dyled bersonol a dyled aelwyd
- Tlodi gan gynnwys tlodi bwyd a thanwydd
- Math o gyflogaeth h.y. parhaol/dros dro, amser llawn/rhan amser
- Diweithdra / Cyflogaeth
- Amodau gweithio h.y. amgylchedd gweithio, bwlio, iechyd a diogelwch

6. Mynediad at wasanaethau a'u hansawdd

- Cyngor gyrfaol
- Addysg a hyfforddiant
- Technoleg gwybodaeth, mynediad at y rhynggrwyd, gwasanaethau digidol
- Gwasanaethau hamdden
- Gwasanaethau meddygol ac iechyd
- Gwasanaethau gofalu eraill h.y. gofal cymdeithasol; y Trydydd Sector; gwasanaethau ieuenctid; gofal plant
- Amwynderau cyhoeddus h.y. neuaddau pentref, llyfrgelloedd, canolfannau cymunedol
- Siopau a gwasanaethau masnachol
- Trafnidiaeth gan gynnwys parcio, trafndiaeth gyhoeddus, teithio llesol

7. Ffactorau macro-economaidd, amgylcheddol a chynaliadwyedd

- Addasu a lliniaru newid yn yr hinsawdd h.y. llifogydd, tywydd poeth
- Bioamrywiaeth
- Penderfynyddion, budd a dylanwad masnachol
- Costau byw h.y. prisiau bwyd, rhent, trafndiaeth a thai
- Datblygu economaidd gan gynnwys masnach a chytundebau masnach
- Polisiâu'r llywodraeth (y DU a datganoledig) h.y. Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, Deddf Iechyd Cyhoeddus (Cymru) 2017, Treth Economaidd-gymdeithasol
- Cynnyrch Domestig Gros
- Chwyddiant
- Adfywio
- Datblygu cynaliadwy
- Hawliau dynol